

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

Герасименко О. С.,
аспірантка,
Інститут журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Herasymenko Olena,
PhD Student,
Institute of Journalism
of Borys Grinchenko Kyiv University

УДК 007: 304: 070 (477)

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І ЗМІ В ПИТАННЯХ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОЛЯ

THE INTERACTION OF THE STATE AND THE MEDIA IN THE REGULATION OF INFORMATION FIELD

Анотація. У статті розглянуто питання регулювання інформаційного поля. Зокрема, окреслено основні напрями співпраці держави та засобів масової інформації. Також розглянуто ключові нормативно-правові документи, що допомагають зрозуміти роль ЗМІ та взаємозв'язок з інформаційною політикою країни.

Ключові слова: інформаційне поле, мас-медіа, ЗМІ, інформаційна безпека, інформаційна політика, інформаційний простір.

Анотація. The question of adjusting of the informative field is considered in the article. In particular, outlined basic directions of collaboration of the state and facilities of mass communication. The key are also considered normatively legal documents which help to understand the role of mass-media and intercommunication with the informative policy of country.

Ключові слова: informative field, mass-media, informative safety, informative policy, informative space.

Вступ. Нормативно-правова організація інформаційних відносин є невід'ємним складником сучасної демократичної держави, у якій сповідується свобода діяльності засобів масової інформації, свобода слова та плюралістичність думок. У такому плинному інформаційно-комунікаційному світі потреба в інформації тільки зростає. Своєю чергою збільшується попит на достовірну, перевірену інформацію. Тобто, не те, щоб люди свідомо розуміли, що інформація має бути перевірена у кількох джерелах і донесена до громадян у певному вигляді (текст, аудіо, відео), а суть у тому, що мас-медіа у співпраці з державою повинні врегульовувати питання інформаційного поля країни і появу чи вироблення сумнівного, недобросовісного контенту усередині інфопростору. Ці чинники й зумовлюють *актуальність теми* дослідження.

Мета статті — окреслити основні питання взаємодії держави і ЗМІ у процесі регулювання інформаційного поля.

Для досягнення поставленої мети заплановано виконати такі завдання:

- розглянути нормативно-правову організацію інформаційних відносин;

- проаналізувати особливості взаємодії держави і ЗМІ у процесі регулювання інформаційного поля.

Теоретичне підґрунтя. Інформаційний чинник державної політики та відносин у період конфліктних протистоянь розглядали у своїх працях такі українські та зарубіжні дослідники: Г. Почепцов, Р. Вандом, Д. Деннінг, Дж. Аркилла, С. Расторгуєв, І. Завадський, А. Вікторов, А. Філімонов, А. Чічановський, О. Старіш, С. Комов, Д. Черешкін, Г. Смолян, В. Цигічко, Т. Возняк, А. Юричко, А. Губарев, М. Кондратюк та ін. Проблематику безпеки інформаційного середовища досліджували О. Белов, О. Литвиненко, С. Сьомін, В. Бондаренко, Г. Перепелиця та ін. Інформаційне поле й оборонну політику досліджували українські та зарубіжні науковці Р. Вандом, Г. Почепцов, Г. Карпенко, В. Ліпкан, В. Остроухов, Я. Короход та ін. Також важливим науковим соціально-комунікативним джерелом дослідження є праці таких науковців, як А. Бойко, В. Владимиров, С. Горевалов, О. Гриценко, І. Дзюба, М. Жулинський, В. Здоровега, Н. Зелінська, В. Іванов, І. Крупський, В. Лизанчук, Й. Лось, О. Мелещенко, І. Михайлин, А. Моска-

ленко, В. Шкляр, А. Чічановський, І. Паримський, В. Різун, Т. Приступенко, М. Василенко та ін.

Методи дослідження. Для отримання результатів дослідження ми застосовували загальнонаукові методи аналізу, синтезу й узагальнення, а також описовий метод.

Результати й обговорення. Наразі триває процес вирішення проблем, пов'язаних з доступом до інформації та відкритими даними. Завдяки розвитку інформаційних технологій та зацікавленості в них молодого покоління в Україні збільшується кількість проектів, покликаних допомогти працівникам ЗМІ й пересічним громадянам в отриманні необхідної інформації.

Наприклад, сьогодні діє проект OpenDataBot — сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судовий реєстр для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів. Тут зібрано інформацію з відкритих державних та інших джерел [1].

Звісно, ідея відкритих даних не нова, але завдяки всесвітній мережі та інформаційним технологіям вона активно впроваджується в життя. Прикладом її реалізації, приміром, є відкриті державні дані, що свідчать про ефективність виконання владою своїх функцій та є складником моделі електронного уряду.

В інформаційному полі можна виокремити певні способи доступу до інформації. Наприклад, людина може вільно дізнаватися про новини, читати класиків літератури, праці науковців, вивчати історію і за особистої потреби систематизувати (тематично, хронологічно) ці дані. До речі, особливу цінність інформація становить на етапі, коли людина лише починає її шукати. І тоді важливою стає доступність певних даних під час пошуку за конкретними запитам.

Зазначимо, що інформаційні відносини регулюються низкою законів та актів, які утворюють право громадянина на інформацію, серед них такі: Закони України «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про державну таємницю», Постанови Верховної Ради України від 25 квітня 1997 р. «Про рекомендації учасників парламентських слухань «Свобода слова в Україні: стан, проблеми, перспективи» тощо. І звісно, основним Законом України — Конституцією України — утворюється право людини на свободу думки й слова (стаття 34), а інформаційна безпека визначається як конституційно-правова категорія (стаття 17) [2].

Слід наголосити, що вперше право на доступ до публічної інформації було передбачено Закона-

ми України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації».

Додатково у 2015 році було прийнято Закон України № 319 «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації в формі відкритих даних» та Постанову Кабінету Міністрів України № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, що підлягають опублікуванню в формі відкритих даних».

У більшості країн діяльність уряду та інших державних органів була засекречена: посадові особи ігнорували свій обов'язок інформувати громадськість, агромадськість не усвідомлювала свого права на доступ до цієї інформації. Щоб ситуація змінилася на краще, особливу роль мають відіграти саме інституції держави, провівши інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення. Потрібно повідомити громадянам про їхні інформаційні права, гарантовані Законом про свободу інформації, зокрема право ознайомлюватися з даними про посадових осіб. Останні також повинні дізнатися, яким чином змінилися їхні обов'язки перед громадськістю та в чому полягає новий інформаційний режим [3, с. 38].

Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи доступній та зрозумілій формі — це також одне із завдань засобів масової інформації. Тут потрібно враховувати нормативні акти, що регулюють роботу ЗМІ і тим самим впливають на інформаційне поле країни, зокрема Закони «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення». Також під час здійснення інформаційно-роз'яснювальної роботи варто використовувати такий засіб, як рекламні кампанії (відповідно до Закону України «Про рекламу»).

Як зазначає дослідниця Л. Мудрак, нові медіа та інформаційне поле України потребують змін відповідно до правових норм європейських країн. Участь громадянського суспільства в розвитку медіапростору сприяє його розширенню, а також відкритості і прозорості інформації [4, с. 91].

Висновки. Отже, регулювання інформаційного поля здійснюється інформаційним законодавством та забезпечується взаємодією державних органів влади та ЗМІ, що сприяють формуванню громадянського суспільства. Зокрема, у такій співпраці також беруть участь Міністерство інформполітики, Рада національної безпеки і оборони, Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони, Служба безпеки України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, Національ-

ний інститут стратегічних досліджень, Державне агентство України з питань кіно, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення України відповідно до їхніх компетенцій. Своєю чергою, до інформаційного законодавства зараховуємо Конституцію України (відповідні статті Основного Закону), закони щодо правового регулювання у сфері ЗМІ, видавничої справи та реклами, закони про організаційно-правове, фінансово-економічне забезпечення інформації та соціальний захист журналістів тощо.

Головним недоліком інформаційного поля України з часу здобуття незалежності є відсутність конкретної інформаційної політики влади. Відсутній також повноцінний доступ до необхідних державних даних, а українські мас-медіа не мають чітко визначеної системи протидії пропагандистській аудіовізуальній та друкованій продукції держави-агресора та концепції захисту інформаційного простору. Усі вищезазначені проблеми у період «Революції Гідності» призвели до масової пропаганди з боку російських засобів масової інформації. Але, з другого боку, політичні та соціальні потрясіння активізували науковий дискурс з цієї проблематики, розробку проектів щодо інформаційної безпеки країни, пошук діяльності Міністерства інформаційної політики України тощо.

Герасименко Е. С., аспірантка,
Інститут журналістики
Київського університета імені Бориса Грінченка

ВЗАИМОСВЯЗЬ ГОСУДАРСТВА И СМИ В ВОПРОСАХ РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ПОЛЯ

Аннотація. В статті розглянуто питання регулювання інформаційного поля. Очерчені основні напрямки співпраці держави та засобів масової інформації. Також розглянуті ключові нормативно-правові документи, що допомагають зрозуміти роль ЗМІ та взаємодію з інформаційною політикою країни.

Ключові слова: інформаційне поле, мас-медіа, ЗМІ, інформаційна безпека, інформаційна політика, інформаційне простір.

Список літератури

1. Відкриті дані [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://opendatobot.com>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Свобода інформації в Україні та світі. Теорія та практика / упоряд. О. М. Павліченко, Р. І. Стадник ; ГО «Харківська правозахисна група». – Харків : ТОВ «Видавництво права людини», 2015. – 216 с.
4. Мудрак Л. Інформаційне суспільство як формат як формат розвитку громадянського суспільства // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2015. – Вип. 43. – С. 91–98.

Reference list

1. OpenData [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://opendatobot.com>.
2. The Constitution of Ukraine On June 28, 1996 № 254k/96-VR [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Freedom of information in Ukraine and abroad. Theory and practice / compilation. O. M. Pavlichenko, R. I. Stadnyk ; Kharkiv Human Rights Group – Kharkiv: TOV «Vydavnytvo prava lyudyny», 2015. – 216 s.
4. Mudrak L. Information Society as a format of civil society // Zbirnyk naukovykh prats «Efektyvnist derzhavnoho upravlinnya». – 2015. – № 43. – S. 91–98.

Подано до редакції 25. 11. 2016 р.